

Gian Paul Ganzoni

GRAMMATICA LADINA

Grammatica sistematica dal rumauntsch d'Engiadin' Ota
per scholars e creschieus da lingua
rumauntscha e tudas-cha

CUNTGNIEU - *Inhaltsverzeichnis*

PRÜMA PART, SUNS E PLEDs - *Laute und Wörter*

I. PRELIMINARIAS - <i>Voraussetzungen</i>	7
A. Ils suns ed ils custabs	7
B. Ils segns d'interpuncziun	7
C. Las qualiteds da pleds	7

II. LA PRONUNZCHA - <i>Die Aussprache</i>	8
A. Ils vocals	8
B. Ils consonants	8
Glista: Vocals, diftongs, consonants	9—13
C. L'intunaziun	14
D. Pronunzcha ed ortografia	15
E. Ulteriuras remarchas ortograficas	16

III. IL SUBSTANTIV E L'ARTICHEL

<i>Das Hauptwort und das Geschlechtswort</i>	19
--	----

A. Il gener dals substantivs	20
B. Desinenzas augmantativas, pegiorativas e diminutivas	24
C. La furmaziun dal plural	25
D. L'artichel	30

IV. L'ADJECTIV - *Das Beiwort*

A. L'adjectiv qualificativ	37
B. Cu e scu	47
C. Ils adjectivs demonstrativs	48
D. Ils adjectivs possessivs	49
E. Ils adjectivs indefinieus	51
F. Ils adjectivs interrogativs	52
G. La piazza da l'adjectiv attributiv	52
H. L'accord da l'adjectiv	54

V. IL NUMEREL (L'ADJECTIV NUMEREL) - *Das Zahlwort*

A. Ils numerels cardinels	55
B. Ils numerels cardinels in expressiuns idiomaticas	58
C. Ils numerels ordinals	58

D. Ils ruots	59
E. Las quatter operaziuns	59
 VI. IL PRONOM - <i>Das Fürwort</i>	 60
A. Ils pronoms persunels	61
B. Ils pronoms reflexivs	67
C. Ils pronoms possessivs	70
D. Ils pronoms relativs	70
E. Ils pronoms interrogativs	73
F. Ils pronoms demonstrativs	74
G. Que (pronom invariabel)	76
H. Ils pronoms indefinieus	78
I. Tuot	80
K. Ganz	81
 VII. IL VERB - <i>Das Zeitwort</i>	 82
A. Las classas dals verbs	82
B. Ils temps dal verb	85
C. La furmaziun dals temps verbels	87
D. Las persunas e'l numer illa conjugaziun	87
E. La fuorma dals och temps verbels	88
F. La conjugaziun dals auxiliars «esser» ed «avoir»	90
G. Las quatter conjugaziuns: salüder, giodair, render, cuşir	93
H. Ils verbs regulers ils pü üşitos	96
I. Ils verbs augmantativs (Ils verbs cun infix)	97
K. Ils verbs alternativs	99
L. Las ses müdedas dal verb (a → ai etc.)	100
M. Ils verbs factitivs	107
N. Ils verbs anomels	108
O. Ils verbs defectivs	108
P. La conjugaziun dals verbs anomels:	109
ster, ir, gnir	109
der, fer, dir	110
stu(v)air, vulair, pudair, savair	111
Q. L'adöver dals verbs auxiliars avoir, esser, gnir, ster, ir	113
R. L'ulteriur adöver dad avoir, esser, gnir, ster, ir	114
S. Ils verbs models	116
T. Ils verbs impersonels	119
U. La fuorma passiva	120
V. Ils verbs reflexivs	122

W. La conjugaziun dals verbs irregulers ed alterativs ils pü üsitos (glista)	125
X. Müdedas ortograficas illa conjugaziun	129
Y. Il particip passo (pp.) irreguler	132
Z. Bgers pp. paun gnir substantivos	137
AA. Fraseologia dals verbs auxiliars e'ls verbs models	138
BB. L'adöver dals verbs anomels der, fer, dir	140
CC. Ils cumposts da gnir, der, fer, dir	142
DD. La furmaziun dals temps (tuot las fuormas)	144
EE. Que cha's stu cugnuoscher vi dal verb (survista)	144
 VIII. L'ADVERB - <i>Das Umstandswort</i>	146
A. Ün pēr locuziuns adverbieras	146
B. La graduaziun da l'adverb	147
C. Adjectivs scu adverbs	147
D. L'affirmaziun	149
E. La negaziun	149
F. Adverbs da lö	150
G. Adverbs da temp	151
H. Adverbs da möd	152
I. Adverbs da causa	154
 IX. LA PREPOSIZIUN - <i>Das Vorwort</i>	154
 X. LA CONJUNCZIUN - <i>Das Bindewort</i>	163
A. Las conjuncziuns da coordinaziun	163
B. Las conjuncziuns da subordinaziun	164
 XI. L'INTERJECZIUN - <i>Das Ausrufswort</i>	163
 XII. TABELLAS	166
A. Müdeda da la sort da pled	166
B. La furmaziun dals peds	167

SEGUONDA PART, SINTAXA

I. L'ADOVER DALS TEMPS - <i>Der Gebrauch der Zeiten</i>	170
A. Il preșchaint	170
B. L'imperfet e'l passo definieu	170
C. Il futur	172
D. Il perfet	175
E. Il pücupperfet e'l passo anteriur	175
F. Il futur cumpost	176
G. Il cundiziunel	176
II. IL PARTICIP PASSO - <i>Das Mittelwort der Vergangenheit</i>	176
A. L'accord dal particip passo (reglas)	177
III. IL GERUNDI - <i>Das Gerundium</i>	180
IV. L'INFINITIV - <i>Die Grundform</i>	182
A. L'infinitiv sainza prepoziun	182
B. A + infinitiv	183
C. Da + infinitiv	183
D. Prepoziun + infinitiv	186
E. X (i'l infinitiv) + x (conjugo) + pronom enclitic/pronom persunel	186
F. X (conjugo) + ad ün + x (i'l infinitiv/substantiv)	187
G. Vulair u na vulair	188
V. IL CONJUNCTIV - <i>Der Konjunktiv, die Möglichkeitsform</i>	188
A. Il conjunctiv illa fraşa principela	188
B. Il conjunctiv illa fraşa subordinada	189
VI. LA FRAŞA SIMPLA E SIAS PARTS - <i>Der einfache Satz und seine Teile</i>	194
A. Il subject	194
B. Il predicat	195
C. L'accord dal subject e'l predicat	197
D. L'object i'l accusativ	197
E. L'object i'l dativ	198
F. L'object cun prepoziun	199
G. La particla adverbiala (u cuort: l'adverbiala)	200
H. L'attribut	201
I. L'analisi (grammaticala) da la fraşa simpla	203
K. Sorts da plds e parts da la fraşa	204

VII. LA FRAȘA CUMPOSTA - <i>Der zusammengesetzte Satz</i>	204
A. Las sorts da frașas	205
B. La frașa cumposta	206
C. La frașa structureda	207
D. La frașa scurznida cun infinitiv, particip passo u gerundi (șurvista)	209
E. La frașa contracteda	211
F. La frașa incumpletta (l'ellipsa)	212
VIII. L'INVERSIUN - <i>Die Umstellung</i>	212
IX. L'INTERPUNCZIUN - <i>Die Zeichensetzung</i>	215